

6. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф : пер. с англ. / под ред. Л.И. Евенко. – М. : Изд-во "Экономика", 1989. – 189 с.
7. Duncan R.B. Perceived environmental characteristics of operational environments and perceived environmental uncertainty / R.B. Duncan // Administrative Science Quarterly. – 1972. – № 17(2). – С. 313-327.
8. Gerwin D. An agenda for research on the flexibility of manufacturing processes / D. Gerwin // International Journal of Operations and Production Management. – 1987. – № 7(1). – С. 38-49.
9. Dixon R.J. Measuring manufacturing flexibility: an empirical investigation / R.J. Dixon // Journal of Operational Research. – 1992. – № 60. – С. 131-143.

Комаринец С.О. Оценка нестабильности внешней экономической среды предприятия

Для современных экономических систем характерно повышение нестабильности экономической среды деятельности организаций, которое увеличивает рискованность и затратность принятия управленческих решений в процессе формирования, распределения и использования ресурсов предприятий и приводит к изменению их поведения. Именно поэтому важной является оценка нестабильности внешней экономической среды современных предприятий.

Komarynets S.O. Entreprise's external economic environment instability estimation

Modern economic systems are characterized by increasing economic environment instability of the organizations, which raises the riskiness and costs of management decisions in the process of formation, distribution and use of companies' resources and leads to changes in their behaviour. That is why it is important to evaluate the external economic environment instability of modern enterprises.

УДК 336.7 *Доц. М.І. Кульчицький, канд. екон. наук; аспір. О.В. Коваленко; студ. М.Т. Парубій – Львівський НУ ім. Івана Франка*

ВПЛИВ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Розглянуто сучасний стан і перспективи розвитку банківського сектору України, виокремлено проблеми на шляху до піднесення та здійснено пошук напрямів подолання визначених перешкод. Серед останніх можна назвати активізацію економічної діяльності в усіх секторах економіки, покращення співпраці банків із населенням, запровадження новітніх банківських продуктів, що будуть задовольняти потреби всіх учасників інвестиційного процесу. Банківський сектор має реальні можливості для покращення стану та динаміки фінансової системи країни.

Ключові слова: банки, банківська діяльність, банківський сектор, фінансова система.

Постановка проблеми. Ефективно налагоджене функціонування банківського сектору, що представляє собою банківську систему, є необхідною умовою стабільного, збалансованого розвитку фінансової системи та економіки України загалом, її інтеграції у світове господарство. Фінансова криза, що прокотилася світом, негативно позначилася на фінансовому потенціалі країни. Особливо переживає її наслідки банківська система. Тому виникає потреба у всебічному аналізі основних індикаторів стану банківської системи та у пошуку шляхів ліквідації негативних наслідків кризи, що сприятиме оздоровленню всього фінансового сектору та сприятиме економічному зростанню.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання функціонування банківського сектору в умовах посткризового періоду досліджено в багатьох працях. Цю проблематику розглядали у своїх роботах такі вітчизняні вчені, як О. Барановський, О. Василик, О. Заруба, В. Кремень, А. Мороз, Ю. Пахомова, А. Філіпенко, С. Юрій та інші.

Мета дослідження. Метою роботи є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку банківського сектору та його впливу на фінансову систему України. Виділення окремих проблем на шляху до його піднесення та пошук напрямів подолання визначених перешкод.

Виклад основного матеріалу. Актуальність цього дослідження полягає у тому, що банківська система – це основний посередник у перерозподілі тимчасово вільних грошових коштів до виробничого сектору, важливе джерело інвестиційних ресурсів у економічне зростання. Участь банківських інститутів в інвестуванні та кредитуванні економічного зростання прямо залежить від їх власного фінансового потенціалу, де основна роль відводиться депозитним ресурсам юридичних та фізичних осіб.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку банківської системи України дає підстави стверджувати, що донедавна для неї було характерним значне випередження темпів зростання загальноекономічної динаміки, і це передусім зумовлене тим, що її реформування розпочато раніше за інші сектори економіки і більше відповідало потребам перехідного періоду. Динаміка кількості функціонуючих банків в Україні свідчить про те, що ця система зазнає істотних змін (табл. 1). Упродовж окресленого періоду, кількість банків зросла від 181 у 2005 р. до 194 у 2011, з яких 176 діють та 18 перебувають на стадії припинення свого існування. Це досить висока кількість проблемних банків, що свідчить про складний стан банківської системи.

Табл. 1. Кількість банків в Україні у 2005-2011 рр. [1]

№	Назва показника	Станом на початок року (на 01.01)						
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1	Кількість зареєстрованих банків	181	186	193	198	198	197	194
2	Вилучено з Державного реєстру банків	4	1	6	1	7	6	6
3	Кількість банків, що перебувають на стадії ліквідації	20	20	19	19	13	14	18
4	Кількість діючих банків	160	165	170	175	184	182	176
4.1	Із них: з іноземним капіталом	19	23	35	47	53	51	55
4.1.1	У тому числі зі 100-відсотковим іноземним капіталом	7	9	13	17	17	18	20
5	Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	9,6	19,5	27,6	35,0	36,7	35,8	40,6

На основі статистичних даних, можна зробити висновок про збільшення кількості банків з іноземним капіталом. Якщо у 2005 р. їхня кількість нараховувала 19, то станом на початок 2011 р. функціонувало 55, причому збільшилася кількість банків із 100-відсотковим іноземним капіталом. Така ситуація є досить характерною для країни, яка відкриває фінансовий сектор іноземним інвесторам. Найактивнішими інвесторами виступають такі країни, як: Росія, Кіпр, Франція, Швеція, Австрія, Німеччина та Нідерланди.

Активізація приходу іноземного капіталу в банківський сектор України несе загрозу втрати контролю над банківською системою з боку національних інвесторів. Щоб запобігти цьому, доцільно з урахуванням світового досвіду розробити і задіяти механізм підвищення конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи, а поки її рівень є відносно низьким – запровадити систему протекціоністських заходів. Зокрема, посилити контроль за діяльністю банків, особливо в напрямі підвищення рівня їх капіталізації, обмежити частку іноземного капіталу в капіталі українського банку на рівні 25 %. Необхідно управляти процесами входження іноземних банків на вітчизняний фінансовий ринок, регулювати їх діяльність у тих напрямках, які відповідають інтересам національної економіки, забезпечують стабільність функціонування вітчизняної банківської системи [2]. Крім того, з метою зміцнення конкурентоспроможності банків з українським капіталом видається доцільним проведення реструктуризації банківської системи, спрямованої на об'єднання банків, на добровільних умовах. З цією метою є необхідним створення умов, за яких це буде вигідно. Чекаючи доки банківська система еволюційним шляхом зазнає реструктуризації економічно недоцільно як з боку самої системи, так і економіки та суспільства загалом. Як відомо, світова економіка розвивається шляхом об'єднання капіталів та збільшення різного роду структур. Вирішувати складні завдання науково-технічного прогресу малими силами практично не можливо. У цьому випадку банківська система стає "вузким місцем", стримуючим фактором розвитку економіки.

Важливими показниками діяльності банківської системи України є депозитний та кредитний портфелі. Стан депозитів юридичних та фізичних осіб, їх динаміку наведено у табл. 2. Депозити фізичних осіб у 2010 р. порівнянні із 2009 р. зросли на 61,0 млрд грн, або на 28,5 %, та досягли 275 млрд грн, цим самим перевищивши показники передкризового 2008 р. (218 млрд грн). Основні причини зростання депозитів населення пов'язані із стабілізацією валютного курсу, відновленням довіри до банківської системи, відсутністю альтернативних інструментів інвестування коштів, що були вилучені з банків у 2008-2009 рр.

Табл. 2. Динаміка залишків коштів на рахунках юридичних та фізичних осіб [3], млрд грн

Особи	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Юридичні	51	66	96	118	95	116
Фізичні	75	109	167	218	214	275

Характерним є те, що майже 70 % (41,8 млрд грн) приросту депозитів забезпечили вклади у національній валюті, залишки за якими на 01.01.2011 р. становили 142,9 млрд грн. Цьому сприяло, окрім зменшення курсових змін, також і те, що відсоткові ставки закладами у гривнях вдвічі перевищували ставки за валютнимикладами. Водночас, поживлення ділової активності сприяло фактичному відновленню залишків за коштами сектору нефінансових корпорацій (юридичних осіб): 118 млрд грн, 95 млрд грн, 116 млрд грн відповідно станом на 1 січня 2009, 2010, 2011 рр. Гальмівним фактором для

інтенсивнішого зростання залишків є дефіцит обігових коштів в умовах обмеженого кредитування банками економіки [4, 5].

Змінилася структура депозитів за секторами економіки: частка депозитів сектору домашніх господарств станом на 1.01.2011 р. збільшилась до 66,0 % від загального обсягу депозитів (порівняно з 63,9 % на 01.01.2010 р.), сектору загального державного управління – знизилась від 2,6 % до 1,0 %, сектору нефінансових корпорацій – від 28,3 % до 27,9 %, підсектору інших фінансових корпорацій – від 4,7 % до 4,6 %. Подібна динаміка характерна для 11 місяців 2011 р., коли станом на листопад 2011 р., сектор домашніх господарств та некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства становив 308 674 млн грн або 65,4 %, сектор нефінансових корпорацій – 136 177 млн грн або 28,8 %, решта 5,8 % відводиться на сектори загального державного управління та інших фінансових корпорацій.

У структурі депозитів за секторами, найбільший обсяг припадає на домогосподарства, частка яких станом на грудень 2010 р. становила 275,1 млрд грн, серед яких 52 % – депозити у національній валюті та 48 % – в іноземній валюті. Якщо до 2008 р. мали перевагу депозити терміном від 1 до 2 років, то вплив фінансової кризи змінив тенденцію на користь короткотермінових депозитів. Станом на грудень 2010 р., 61,8 % усіх депозитів – це депозити на вимогу та депозити терміном до 1 року, депозити від 1 до 2 років становили 33,4 %, понад 2 роки – 6,1 %. Упродовж 2011 р. ситуація дещо покращилась. Так, короткотермінові депозити знизилися до 54,7 %, на противагу яким депозити від 1 до 2 років зросли до 37,8 %, понад 2 роки – до 7,9 %. Та ж ситуація характерна стосовно депозитів у іноземній валюті.

Залучення короткотермінових ресурсів негативно позначається на кредитній політиці банківських інститутів, зменшуючи можливості надання довготермінових кредитів реальному сектору економіки. Цілком зрозуміло, що населення намагається захистити себе від ризиків втрати вкладених коштів. Водночас, такі дії сприяють збільшенню кількості банків, які перебувають у складному фінансовому стані та стримують розвиток реального сектору економіки. Структуру кредитного портфеля за секторами економіки станом на грудень 2010 р. та листопад 2011 р. представлено у табл. 3.

Табл. 3. Структура кредитного портфеля за секторами економіки (%) [6]

Сектор економіки	Станом на грудень 2010 р.	Станом на листопад 2011 р.
Сектор загального державного управління	1,2 %	1,1 %
Інші фінансові корпорації	1,8 %	1,9 %
Нефінансові корпорації	68,4 %	71,5 %
Домогосподарства та некомерційні організації, які обслуговують домашні господарства	28,6 %	25,5 %

Як видно з наведених даних табл. 3, основним позичальником грошових коштів виступають нефінансові корпорації, тобто підприємства реального сектору економіки, частка яких у 2010 р. становила 68,4 %, а вже у листопаді 2011 р. зросла до 71,5 %. Для банківської сфери 2010-2011 рр. стали роками стабілізації та "згасання" згубних процесів, що відбувалися в попередні

півтора року. Різне зменшення відрахувань до резервів, скорочення адміністративних витрат і стабільний операційний дохід банків привели до зменшення кількості збиткових банків від 64 станом на кінець 2009 р. до 35 за результатами 2010 р.

Станом на 01.01.2010 р., власний капітал усіх банків становив 115,175 млрд грн, а вже на 01.01.2011 р. – 137,725 млрд грн, тобто зріс в 1,2 раза. За 2010 р. активи банків зросли у 1,1 рази, причому на 01.01.2011 р. загальні активи банків становлять 1090,248 млрд грн і 69,3 % з них пов'язані з кредитними операціями. Сукупні збитки українських банків, за підсумками 2010 р., становили 13,0 млрд грн (проти 38,4 млрд грн станом на 01.01.2010 р.), причому понад 93 % цих збитків зафіксувало лише чотири банки (два банки I групи та два банки II групи) [3-5].

Хоча до прибуткової діяльності загалом по системі ще далеко, оскільки обсяги кредитування перебувають на низькому рівні, проте чіткі ознаки оздоровлення в банківському середовищі вже намітилися: повернення вкладників до банків, обережне відновлення кредитування, сповільнення зростання проблемної заборгованості – все це дає підстави для сподівання на одужання банківського сектору та фінансової системи України у найближчі роки.

Висновки. Перед банківською системою стоїть завдання розробки заходів із залучення якомога більше заощаджень населення, яке постійно знаходиться під тиском високих інфляційних очікувань. На сьогодні значна частина населення надає перевагу заощадженню у готівковій формі поза межами банківської системи. Проте виникли умови посилення валютних війн, де розвинені країни маніпулюють курсами власних валют, підривають курси інших валют, спричиняють паніку в інвесторів та спонукають населення до активних дій на фінансовому ринку.

З метою пожвавлення функціонування банківська система потребує значних фінансових вкладень, прихід яких значною мірою може забезпечити населення. Для цього необхідно розробляти різноманітні маркетингові заходи, у яких традиційним є підвищення депозитних ставок, розширювати перелік депозитних послуг, здатних зацікавити вкладників. Проте, за всім цим, головною умовою, яка активізує вкладення, є забезпечення їх захисту на високому рівні. Вкладники повинні бути впевнені, що їх кошти, в будь-якому випадку, будуть збережені у повному обсязі. Лише за таких умов, банківська система зможе вийти на якісно новий рівень, розширить відповідно кредитний портфель, що, своєю чергою, збільшить пропозицію на кредитні послуги.

Література

1. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2011 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vnbu/2011_2/2011_02_3.pdf.
2. Дмитренко М.Г. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків / М.Г. Дмитренко, І.Ю. Кочума // Вісник університету банківської справи Національного банку України, 2008. – № 3. – С. 102-107.
3. Аналітична записка АУБ "Уроки банківської кризи 2008-2009 років і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України", 2010. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=3920&Itemid=134.
4. Річний звіт НБУ за 2009 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/>.

5. Річний звіт НБУ за 2010 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/>.

6. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/>.

Кульчицкий М.И., Коваленко А.В., Парубий М.Т. Влияние банковского сектора на развитие финансовой системы Украины

Рассмотрено современное состояние и перспективы развития банковского сектора Украины, выделены проблемы на пути к подъему и осуществлен поиск направленный преодоления определенных препятствий. Среди последних можно назвать активизацию экономической деятельности во всех секторах экономики, улучшение сотрудничества банков с населением, введение новых банковских продуктов, что будут удовлетворять нужды всех участников инвестиционного процесса. Банковский сектор имеет реальные возможности улучшения состояния и динамики финансовой системы страны.

Ключевые слова: банки, банковская деятельность, банковский сектор, финансовая система.

Kulchitsky M.I., Kovalenko O.V., Parubiy M.T. The impact of the banking sector on the development of Ukraine's financial system

Present state and perspectives of the development of the Ukraine's banking sector are considered in the article. Problems on the way of the recovery of the banking sector are identified and carried out search of the ways of overcoming obstacles. Among the latter we may call the activation of economic activity in all sectors of the economy, improvement of the co-operation between the population and the banks, the introduction of new banking products. They will meet the needs of all participants in the investment process. Banking sector have real opportunities to improve state and dynamics of financial system of country.

Keywords: banks, banking, banking sector, financial system.

УДК 332.2

*Доц. Р.М. Курильців, канд. екон. наук –
Львівський національний аграрний університет*

ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯМ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Висвітлено суть нової парадигми управління землекористуванням в умовах нових земельних відносин із врахуванням зарубіжного досвіду. Розглянуто поняття управління в контексті розвитку, земельного адміністрування, парадигми управління землекористуванням. Представлено ієрархічну схему основних структурних елементів системи управління землекористуванням відповідно до їхнього тлумачення та функцій, які вони виконують.

Ключові слова: управління землекористуванням, парадигма, земельне адміністрування, земельна політика.

Постановка проблеми. Сучасний світ стикається із багатьма складними викликами, серед яких: зміна клімату, швидка урбанізація, підвищений попит на природні ресурси і виникнення конфліктів. Більшість із цих викликів стосуються землекористування: нерівний доступ до землі (unequal access to land), відсутність гарантування права власності на землю (insecurity of tenure), незбалансованість землекористування (unsustainable land use), відсутність належного управління землекористуванням (weak land governance).

Управління землекористуванням містить у своїй основі ті ж підходи, що і будь-яке соціально-економічне управління, але воно достатньо специ-